

POSTANOWIENIE

Dnia 23 maja 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romualda Spyt (przewodniczący)

SSN Józef Iwulski (sprawozdawca)

SSN Krzysztof Rączka

w sprawie z odwołania D.Ż.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Gdańsku

o rentę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 23 maja 2023 r.,

zażalenia ubezpieczonej na postanowienie Sądu Apelacyjnego w Gdańsku
z dnia 30 sierpnia 2022 r., sygn. akt III AUa 4/21,

1. oddala zażalenie

**2. nie obciąża odwołującego się zwrotem kosztów
postępowania kasacyjnego na rzecz organu rentowego**

**3. przyznaje adwokatowi K.S. od Skarbu Państwa (Sąd
Apelacyjny w Gdańsku) tytułem kosztów nieopłaconej pomocy
prawnej udzielonej w postępowaniu kasacyjnym ubezpieczonej
kwotę 120 zł (sto dwadzieścia) zł powiększoną o obowiązującą
stawkę podatku od towarów i usług.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 30 sierpnia 2022 r., III AUa 4/21, Sąd Apelacyjny -
Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku odrzucił skargę kasacyjną D.Ż.
od wyroku tego Sądu z dnia 14 kwietnia 2022 r.

Sąd Apelacyjny stwierdził, że zgodnie z art. 87¹ k.p.c. w postępowaniu przed Sądem Najwyższym obowiązuje zastępstwo stron przez adwokatów lub radców prawnych. Zatem skarga kasacyjna - jako środek zaskarżenia rozpoznawany przez Sąd Najwyższy - powinna być sporządzona przez takich pełnomocników. W myśl art. 398⁶ § 2 k.p.c. Sąd drugiej instancji odrzuca skargę kasacyjną wniesioną po upływie terminu, skargę niespełniającą wymagań określonych w art. 398⁴ § 1, nieopłaconą oraz skargę, której braków nie usunięto w terminie lub z innych przyczyn niedopuszczalną. W rozpoznawanej sprawie skargę kasacyjną sporządziła i podpisała osobiście wnioskodawczyni, a więc nie została ona sporządzona przez pełnomocnika będącego radcą prawnym albo adwokatem. W konsekwencji skarga podlegała odrzuceniu na podstawie art. 398⁶ § 2 k.p.c.

W zażaleniu na powyższe postanowienie ubezpieczona zarzuciła naruszenie:

1) art. 398⁶ § 2 k.p.c. w związku z art. 2, art. 45 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji oraz art. 6 ust. 1 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka (dalej: E.k.p.cz.) w związku z art. 398¹ § 1 k.p.c. oraz *per analogiam* art. 130 k.p.c. (ewentualnie *per analogiam* art. 130^{1a} k.p.c., przez ich niezastosowanie i odrzucenie skargi kasacyjnej bez wezwania do sporządzenia skargi przez adwokata, co naruszyło w oczywisty sposób sprawiedliwość proceduralną i zaskoczyło przeciętnego uczestnika postępowania, zamykając drogę do rozpatrzenia sprawy przez Sąd Najwyższy. Prawo dostępu do Sądu Najwyższego, skoro zapewnione w art. 398 § 1 k.p.c., musi być efektywne i spełniać wymagania z art. 6 E.k.p.cz. oraz Konstytucji a automatyczne odrzucenie skargi kasacyjnej jest sprzeczne z art. 6 E.k.p.cz. oraz art. 2 i art. 45 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji. Według żalącej się Sąd Apelacyjny powinien *per analogiam* zastosować art. 130 § 1 k.p.c., czyli wezwać ubezpieczoną do uzupełnienia błędów procesowych, tym bardziej że nie była reprezentowana przez adwokata, a dopiero po upływie terminu na uzupełnienie, otwiera się możliwość odrzucenia skargi kasacyjnej. Zdaniem ubezpieczonej sąd krajowy powinien tak interpretować przepisy ustawowe, to jest art. 398⁶ § 2 i art. 398¹ § 1 k.p.c., by pozostawały zgodne z aktami wyższego rzędu, to jest prawem międzynarodowym, europejskim i Konstytucją. Niedopuszczalność skargi kasacyjnej ustawowo definiuje art. 398² §1-4 k.p.c., jednakże orzecznictwo rozszerzyło niedopuszczalność skargi

kasacyjnej w rozumieniu art. 398⁶ § 2 k.p.c. o niezachowanie przymusu adwokackiego z art. 87¹ k.p.c. W zakresie, w jakim niedopuszczalność skargi kasacyjnej z innych przyczyn w rozumieniu art. 398⁶ § 2 k.p.c. interpretuje się jako naruszenie art. 87¹ k.p.c. (a nie tylko art. 39⁸ § 1-4 k.p.c.), może pozostać w zgodzie z prawem europejskim i Konstytucją tylko w przypadku jednoczesnego stosowania *per analogiam* art. 130 § 1 k.p.c.

Mając powyższe na uwadze żaląca się wniosła o uchylenie zaskarżonego postanowienia oraz przyznanie ze Skarbu Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu według stawek z rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r., powiększonej o podatek od towarów i usług zgodnie z § 4 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (to jest z uwzględnieniem wyroku TK z dnia 23 kwietnia 2020 r., SK 66/19), ewentualnie na podstawie § 4 ust. 2 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu, o podniesienie stawki z urzędu do 150% z uwagi na nakład pracy adwokata.

W odpowiedzi na zażalenie pełnomocnik organu rentowego wniósł o oddalenie zażalenia oraz o zasądzenie od wnioskodawczyni zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu zażaleniowym według norm przepisanych, wraz odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się orzeczenia do dnia zapłaty (art. 98 § 1 k.p.c.).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie jest nieuzasadnione. Odrzucona przez Sąd drugiej instancji skarga kasacyjna, została sporządzona z naruszeniem art. 87¹ § 1 k.p.c. Stosownie do powołanego przepisu, w postępowaniu przed Sądem Najwyższym obowiązuje zastępstwo stron przez adwokatów i radców prawnych, co oznacza, iż skarga kasacyjna oraz zażalenie powinny być sporządzone i podpisane przez profesjonalnego pełnomocnika, chyba że strona jest osobą mającą kwalifikacje

wskazane w § 2 tegoż artykułu. Jeżeli zatem skarga kasacyjna została wniesiona przez samą stronę, nie zaś przez jedną z osób wyszczególnionych w przywołanym przepisie, to sytuacji tej nie traktuje się w kategoriach braków formalnych (podlegających uzupełnieniu przez jej podpisanie przez profesjonalnego pełnomocnika), lecz w aspekcie dopuszczalności skargi kasacyjnej. Konsekwencją braku zdolności postulacyjnej strony jest niedopuszczalność skargi kasacyjnej skierowanej przez nią osobiście do Sądu Najwyższego, prowadząca do odrzucenia tego środka odwoławczego bez wzywania o jego uzupełnienie (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 14 stycznia 1997 r., I CZ 23/96, OSNC 1997 nr 6-7, poz. 77; z dnia 23 lutego 2012 r., V CZ 132/11, LEX nr 1164756; z dnia 21 września 2011 r., I CZ 59/11 LEX nr 964456; z dnia 5 października 2010 r., IV CZ 67/12, LEX nr 1232817).

Powyższe stanowisko zgodne jest z ugruntowaną linią orzecniczą Trybunału Konstytucyjnego. W postanowieniu z dnia 18 grudnia 2001 r., Ts 43/01 (OTK-B 2002 nr 4, poz. 253), Trybunał uznał, że wymóg sporządzenia kasacji przez pełnomocnika będącego adwokatem lub radcą prawnym (wówczas art. 393² § 1 k.p.c.) oraz odpowiednie stosowanie tego wymogu do sporządzenia zażalenia do Sądu Najwyższego na postanowienie sądu drugiej instancji odrzucające kasację (wówczas art. 393¹⁸ § 3 k.p.c.) nie jest sprzeczny z art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji RP. W żadnym systemie prawnym nie istnieje bowiem bezwzględne i absolutne prawo do sądu, które nie podlegałoby jakimkolwiek ograniczeniom i które w konsekwencji stwarzałoby uprawnionemu nieograniczoną możliwość ochrony swych praw na drodze sądowej. Samo ukształtowanie postępowania przed sądem w sposób respektujący określone procedury, np. co do reprezentacji stron przed sądem, stanowi istotne i rzeczywiste ograniczenie prawa do sądu, konieczne jednak ze względu na inne wartości powszechnie szanowane w państwie prawnym, jak w szczególności bezpieczeństwo prawne, zasada legalizmu czy zaufanie do prawa. W ocenie Trybunału Konstytucyjnego przymus adwokacki ma na celu ukształtowanie określonego poziomu profesjonalizmu obrotu prawnego. Należy wszelako podkreślić, że każdorazowe określenie przymusu adwokackiego w odniesieniu do środków o wysokim stopniu sformalizowania, takich jak kasacja czy skarga konstytucyjna, służyć ma w pierwszej kolejności ochronie praw podmiotu

uprawnionego do wniesienia środka. Wymóg wniesienia skargi kasacyjnej przez profesjonalnego pełnomocnika posiadającego w założeniu wysokie, ustawowo określone kwalifikacje zawodowe, stanowi gwarancję, że uprawniony nie utraci prawa do jej merytorycznego rozpatrzenia jedynie wskutek braku doświadczenia i specjalistycznej wiedzy (por. postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 16 października 2002 r., SK 43/01, OTK-A 2002 nr 5, poz. 77).

Wobec przedstawionych wyżej argumentów zażalenie ubezpieczonej nie zasługuje na uwzględnienie. Z powołanych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. oddalił zażalenie i odstąpił od obciążenia skarżącej obowiązkiem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego organowi rentowemu, orzekając w tym zakresie na podstawie art. 102 k.p.c. O kosztach pomocy prawnej udzielonej skarżącemu z urzędu orzeczono na podstawie art. 98 § 3 k.p.c.

(I.T.)

[ms]